

Mål C-420/20**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

9 september 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

7 augusti 2020

Tilltalad i det straffrättsliga förfarandet:

HN

Saken i det nationella målet

Straffrättsligt förfarande mot en tredjelandsmedborgare som emellertid inte kan närvara personligen vid den rättegång där han är tilltalad, eftersom de bulgariska myndigheterna återsänt honom till hans ursprungsland och för honom utfärdat ett ”förbud mot inresa till och vistelse i Republiken Bulgarien”.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 andra stycket FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Är det tillåtet att inskränka den rätt för tilltalade personer som anges i artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid en rättegång i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) att personligen närvara vid en rättegång där dessa är tilltalade, genom nationell lagstiftning, enligt vilken ett förvaltningsrättsligt förbud för en formellt åtalad utländsk medborgare får utfärdas mot inresa till och vistelse i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs?

2. Är, om den första frågan besvaras jakande, de villkor som anges i artikel 8.2 a och/eller b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) för genomförande av rättegången i den tilltalade utländska medborgarens utevaro uppfyllda om denne vederbörligen har informerats om brottmålet och om konsekvenserna av utevaro samt om denne företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts antingen av den tilltalade eller av staten, men om dennes inställelse i egen person hindras genom ett förbud mot inresa till och vistelse i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs vilket har utfärdats inom ramen för ett förvaltningsförfarande?

3. Är det tillåtet att genom nationell lagstiftning omvandla den tilltalades rätt enligt artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) att närvara vid den rättegång där denne är tilltalad till en processrättslig skyldighet för denne? Konkret gäller frågan om medlemsstaterna på detta sätt garanterar en högre skyddsnivå i enlighet med skäl 48 eller om detta förfarande i stället är oförenligt med skäl 35 i direktivet, där det anges att den tilltalades rätt inte är absolut och att vederbörande kan avstå från denna?

4. Är det tillåtet att den tilltalade på förhand avstår från sin rätt enligt artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) att personligen närvara vid den rättegång där denne är tilltalad, vilket under förundersökningen förklarats på entydigt sätt, om den tilltalade har informerats om konsekvenserna av utevaro?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, ss. 1–11): skälen 35 och 48 samt artikel 8.1 och 8.2

Anförda nationella bestämmelser

Nakazatelen kodeks (Bulgariens strafflag, nedan kallad strafflagen)

Artikel 93.7

”Med *grovt brott* avses ett brott för vilket lagen stipulerar ett frihetsstraff på mer än fem år, ett livstidsstraff eller ett livstidsstraff utan möjlighet till omvandling [till tidsbegränsat frihetsstraff].”

Artikel 308.1 och 308.2

”1) Den som upprättar en falsk officiell handling eller förfalskar en officiell handling i syfte att använda denna ska dömas till frihetsstraff på upp till tre år för urkundsförfalskning.

2) Om den gärning som avses i punkt 1 gäller ... bulgariska eller utländska identitetshandlingar ..., kan frihetsstraffet uppgå till åtta år.”

Artikel 316

”Det straff som anges i de föregående artiklarna i detta kapitel gäller även personer som uppsåtligt använder en falsk eller förfalskad handling, ... om dessa inte kan hållas straffrättsligt ansvariga för själva upprättandet av handlingen.”

Nakazatelno-protsesualen kodeks (Bulgariens straffprocessordning, nedan kallad straffprocessordningen)

Artikel 247b.1

”Den tilltalade ska efter beslut av den föredragande domaren tillställas en kopia av åtalsakten. Genom delgivningen av åtalsakten ska den tilltalade underrättas om utlysningen av den förberedande förhandlingen samt informeras om de frågor som anges i artikel 248.1, om sin rätt att inställa sig med försvarare och om sin möjlighet att i de fall som anges i artikel 94.1 tilldelas en försvarare, samt om att förhandling kan ske och målet avgöras i den tilltalades utvaro, om villkoren i artikel 269 är uppfyllda.”

Art 248.1

”Vid den förberedande förhandlingen ska följande frågor behandlas:

1. Huruvida målet omfattas av domstolens behörighet.
2. Huruvida det föreligger skäl att ställa in eller vilandeförklara det straffrättsliga förfarandet.
3. Huruvida det under förundersökningen har förekommit ett betydande åsidosättande av de processuella reglerna, vilket har fört med sig en inskränkning av de processuella rättigheter som tillkommer den tilltalade, den skadelidande eller dennes arvingar, och vilket måste avhjälpas.

...”.

Artikel 269.1 och 269.3

”1) I brottmål där den tilltalade står anklagad för ett grovt brott är dennes närvaro vid rättegången obligatorisk.

...

3) Om detta inte hindrar möjligheterna att utröna den objektiva sanningen kan målet handläggas i den tilltalades utvevar, om

...

4. denne vistas utanför Republiken Bulgariens territorium, och om

a) dennes hemvist är okänd,

b) denne av andra skäl inte kan kallas till domstolsförhandling,

c) denne på rättsenligt sätt har kallats att inställa sig och inte har angett något giltigt skäl för sin utvevar.”

Zakon za chuzhdentsite v Republika Bgaria (Republiken Bulgariens utlänningslag, nedan kallad utlänningslagen)

Artikel 10:

”1) Visering får inte utfärdas till en utländsk medborgare och denne ska vägras inresa, om

...

7. han eller hon har försökt använda falska eller förfalskade handlingar eller falsk eller förfalskad visering eller ett falskt eller förfalskat uppehållstillstånd för inresa eller transitering,

...

22. det föreligger uppgifter om att ändamålet med inresan är att använda landet som transitland för migration till ett tredjeland.

...

2) I de fall som anges i punkt 1 kan visering utfärdas eller inresa till Republiken Bulgariens territorium beviljas om det föreligger humanitära skäl eller om detta sker i statens intresse eller för att infria internationella förpliktelser.”

Artikel 41:

”Beslut om återsändande ska fattas, om

...

5. det fastställs att den utländska medborgaren lagligen har inrest över statsgränsen men vid en icke tillåten gränsövergång eller har försökt att utresa med falskt eller förfalskat pass eller förfalskad motsvarande resehandling.“

Artikel 42h:

”1) Ett förbud mot inresa till och vistelse i Europeiska unionens medlemsstaters territorium ska föreläggas, om

1. villkoren i artikel 10.1 är uppfyllda;

...

4) Inreseförbudet kan föreläggas samtidigt med en tvångsåtgärd enligt artikel 40.1 eller 40.2 eller enligt artikel 41, om villkoren i artikel 10.1 är uppfyllda.”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 HN är albansk medborgare. Han behärskar inte bulgariska, varför kommunikationen med honom sker på albanska via en av de rättsliga myndigheterna utsedd tolk.
- 2 Den 11 mars 2020 blev HN på order av polismyndigheten föremål för frihetsberövande på upp till 24 timmar på grund av en konstaterad urkundsförfalskning som begåtts samma dag, nämligen ett försök att lämna Bulgariens territorium vid gränsövergångsstället Sofias flygplats med falska officiella utländska identitetshandlingar.
- 3 Samma dag, den 11 mars 2020, inleddes en förundersökning angående det konstaterade brottet.
- 4 Den 12 mars 2020 fattade chefen för Granichno politseysko upravlenie Sofia (gränspolismyndigheten i Sofia, nedan kallad GPU Sofia) genom föreläggande enligt artiklarna 41.5 och 44.1 i utlänningslagen beslut gällande HN om tvångsåtgärden ”återsändande till ursprungsland, transitland eller ett tredjeland”. Samma dag, den 12 mars 2020, ådömde chefen för GPU Sofia genom ett andra föreläggande gällande HN enligt artikel 42h.3 och 42h.4 jämförd med artiklarna 10.1.7, 10.1.22 och 44.1 i utlänningslagen även tvångsåtgärden ”förbud mot inresa till och vistelse i Republiken Bulgarien” under fem års tid räknat från den 12 mars 2020 till den 11 mars 2025. I det nationella målet tyder inget på att dessa förelägganden har överklagats inom ramen för ett förvaltningsförfarande eller ett rättsligt förfarande.
- 5 Den 23 april 2020 åtalades HN genom beslut av åklagarmyndigheten inom ramen för den inledda förundersökningen formellt för brott enligt artikel 316 jämförd med artikel 308.1 och 308.2 i strafflagen. Konkret ansågs det att han den 11 mars 2020 uppsåtligen hade använt förfalskade officiella utländska identitetshandlingar, nämligen ett förfalskat grekiskt pass och en förfalskad grekisk identitetshandling,

varvid han inte kunde hållas straffrättsligt ansvarig för själva upprättandet av dessa handlingar.

- 6 Den 27 april 2020 fick HN och dennes utsedda försvarare kännedom om beslutet om den formella anklagelsen mot honom, varvid HN i närvaro av en tolk informerades om sina rättigheter enligt straffprocessordningen, inbegripet bestämmelsen i artikel 269 i straffprocessordningen om genomförande av en rättegång i den tilltalades utemåls och konsekvenserna av detta. Vid det förhör som hölls samma dag förklarade HN att han förstod de rättigheter som förklarats för honom, att han inte kommer att inställa sig till rättegången eftersom detta skulle ”medföra onödiga kostnader” samt att han hyser helt och fullt förtroende för den försvarare som utsetts med avseende på ”en rättegång i den tilltalades utemåls”.
- 7 Den 27 maj 2020 mottog den hänskjutande domstolen Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia), åtalsakten mot HN för brott enligt artikel 316 jämförd med artikel 308.1 och 308.2 i strafflagen, varpå det straffrättsliga förfarande inleddes inom vilket föreliggande begäran om förhandsavgörande framställs.
- 8 Genom beslut av den 24 juni 2020 utlyste Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) ett sammanträde den 23 juli 2020 för förberedande förhandling i brottmålet. Den föredragande domaren beslutade med beaktande av kraven i artikel 274b.3 i straffprocessordningen att HN via Direksia Migratsia (direktoratet för migration) vid Ministerstvo na vnatreshnite raboti (inrikesministeriet) skulle tillställas kopia av beslutet och av åtalsakten, båda i albanisk översättning. I beslutet förklarades också att den tilltalades närvaro vid rättegången är obligatorisk i enlighet med artikel 269.1 i straffprocessordningen och att förfarandet vid dennes utemåls endast kan genomföras på de villkor som anges i artikel 269.3 i straffprocessordningen.
- 9 Den 16 juli 2020 meddelades domstolen i en skrivelse från medarbetare inom direktoratet för migration vid inrikesministeriet att HN den 16 juni 2020 hade släppts från det tillfälliga förvaret för utländska medborgare och förts till Republiken Bulgariens statsgräns för verkställighet av tvångsåtgärden ”återsändande till ursprungsland, transitland eller ett tredjeland”, som ådömts honom, och av ett femårigt ”förbud mot inresa till och vistelse i Republiken Bulgarien”. Detta förhållande hindrade att den tilltalade på rättsenligt sätt underrättades om det rättsliga förfarande som inleddes mot honom.

Parternas huvudargument

- 10 Den tilltalade HN har inte ingett något yttrande, eftersom han med tvång sänts ut ur landet och eftersom de rättsliga myndigheterna för närvarande inte känner till hans vistelseort.

- 11 Den tilltalades utsedda försvarare har inte avgett något yttrande och har utan att använda den låtit den frist löpa ut som hon beviljats för att inkomma med ytterligare frågor som eventuellt skulle kunna tas upp i begäran om förhandsavgörande.
- 12 Vid rättegången den 23 juli 2020 anförde hon att HN inte hade underrättats om det rättsliga förfarande som inletts och att detta därför skulle genomföras i dennes utevaro i enlighet med den allmänna ordningen.
- 13 Åklagaren har inte avgett något yttrande och har utan att använda den låtit den frist löpa ut som denne beviljats för att inkomma med ytterligare frågor som eventuellt skulle kunna tas upp i begäran om förhandsavgörande.
- 14 Vid rättegång den 23 juli 2020 anförde åklagaren att de villkor förelåg som krävdes för att rättegången skulle kunna genomföras i den tilltalades utevaro, eftersom den tilltalade befann sig i utlandet och eftersom hans hemvist var okänd.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 15 Föremål för prövningen i förevarande förfarande är HN:s förmodade delaktighet i det brott för vilket denne ska ställas till svars, varvid rätten i detta mål avslutningsvis ska fälla avgörande om huruvida vederbörande är skyldig eller oskyldig.
- 16 Först måste dock den principiella frågan utredas om det är tillåtet att kringskära den tilltalades personliga deltagande i den rättegång där denne är tilltalad genom en tvångsåtgärd från de verkställande myndigheterna som innebär att ett långfristigt förbud har utfärdats för denne mot att inresa till Republiken Bulgariens territorium eller att uppehålla sig där.
- 17 Med tanke på vad som framförts måste Europeiska unionens domstol avgöra om det är tillåtet att inskränka den rättighet som i artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, ss. 1–11) ges åt tilltalade att närvara vid den rättegång där de är tilltalade genom en nationell lagstiftning, enligt vilken ett förvaltningsrättsligt förbud får utfärdas för en formellt åtalad utländsk medborgare att inresa till och uppehålla sig i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs.
- 18 Det påtvingade avlägsnandet av den tilltalade och det för denne utfärdade förbudet mot inresa och vistelse hindrar att han personligen deltar i förfarandet, och i synnerhet i den förberedande förhandlingen efter vilken han inte längre kan göra eventuella åsidosättanden av sin rätt till försvar under utredningsförfarandet gällande. I det nationella målet genomförde rätten den förberedande förhandlingen trots den tilltalades utevaro i syfte att kunna övergå till utredningsfasen, eftersom bulgarisk lagstiftning först under utredningsfasen ger rättslig möjlighet att vända

sig till EU-domstolen. Det föreligger dock inte något processuellt hinder för att på nytt genomföra den förberedande förhandlingen, om vederbörande inställer sig personligen.

- 19 Enligt artikel 10.1.7 i utlänningslagen ska en utländsk medborgare vägras inresa om denne för inresa eller transitering har försökt att använda falska eller förfalskade handlingar. I bestämmelsen i artikel 10.2 i utlänningslagen anges att undantag kan göras av humanitära skäl eller om detta ligger i statens intresse eller sker för att infria internationella förpliktelser.
- 20 En prövning av de anförda bestämmelserna ger vid handen att en åtalad utländsk medborgares personliga deltagande i den rättegång där denne är tilltalad, i händelse denne har försökt använda falska eller förfalskade handlingar för inresa eller transitering, är avhängigt av det explicita tidigare inresetillståndet från de verkställande myndigheterna som inte är föremål för domstolskontroll, varigenom det i praktiken uppställs en rad administrativa hinder vilka inverkar på rätten till rättvis rättegång.
- 21 Om den första frågan besvaras jakande måste EU-domstolen klarlägga, huruvida de villkor som anges i artikel 8.2 a och/eller b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) för genomförandet av rättegången i den tilltalade utländska medborgarens utvaro är uppfyllda om denne vederbörligen har informerats om rättegången och om konsekvenserna vid utvaro samt företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts antingen av den tilltalade eller av staten, men om dennes inställelse i egen person hindras genom ett förbud som inom ramen för ett förvaltningsförfarande utfärdats mot inresa till och vistelse i det land där det straffrättsliga förfarandet genomförs.
- 22 Svaret på den andra frågan är av betydelse för rättens fortsatta handläggning, nämligen huruvida denna ska vidta åtgärder för att fastställa den tilltalades vistelseort i utlandet enligt gällande internationella förfaranden, informera denne om förfarandet och genomföra förfarandet i dennes utvaro men i närvaro av den utsedda försvararen eller vilandeförklara det straffrättsliga förfarandet under den tid som det förbud som utfärdats inom ramen för förvaltningsförfarandet gäller, i syfte att garantera att rätten att personligen delta i rättegången utövas utan inskränkning.
- 23 Enligt vad som anges i artikel 269.1 i straffprocessordningen är den tilltalades närvaro obligatorisk vid en rättegång i straffrättsliga förfaranden som avser grova brott, varvid genomförandet i dennes utvaro i enlighet med punkt 3 endast får ske om detta inte hindrar fastställandet av den objektiva sanningen. Denna bestämmelse innebär att det krävs ett avgörande från EU-domstolen även i fråga om huruvida det är tillåtet att omvandla den tilltalades rätt enligt artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara

vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1–11) att närvara vid den rättegång där denne är tilltalad till en processrättslig skyldighet samt, konkret, huruvida medlemsstaterna på detta sätt garanterar en högre skyddsnivå i den mening som avses i skäl 48 eller om ett sådant handlande i stället är oförenligt med skäl 35 i direktivet, där det förklaras att den tilltalades rätt inte är absolut och att vederbörande kan avstå från denna.

- 24 Svaret på den tredje frågan utgör förutsättning för att rättegången ska kunna genomföras på lagenligt sätt i den tilltalades utvaro, såvida detta inte hindrar fastställandet av den objektiva sanningen, om denne vederbörligen har informerats om förfarandet och trots detta, oberoende av det förbud som inom ramen för ett förvaltningsförfarande utfärdats mot inresa till och vistelse i Republiken Bulgarien, på entydigt sätt avstår från sin rätt att närvara vid den rättegång där denne är tilltalad.
- 25 Om EU-domstolen besvarar den tredje frågan så, att det är tillåtet att omvandla den tilltalades rätt enligt artikel 8.1 i direktiv 2016/343 till en processrättslig skyldighet, måste den klarlägga om det är möjligt att på förhand avstå från denna rättighet, vilket på entydigt sätt förklarats under förundersökningen, om den tilltalade har informerats om konsekvenserna av utvaro.
- 26 Det framgår av förhørsprotokollet med HN vid förundersökningen att han i närvaro av en tolk och dennes utsedda försvarare har informerats om de rättigheter som han har enligt straffprocessordningen, inbegripet om bestämmelsen i artikel 269 i denna om genomförandet av rättegången i den tilltalades utvaro och om de konsekvenser som detta för med sig. HN förklarade uttryckligen att han förstår de rättigheter som förklarats för honom, att han inte önskade närvara vid rättegången, eftersom detta ”medförde onödiga kostnader“, samt att han hyste helt och fullt förtroende för den försvarare som utsetts med avseende på ”en rättegång i den tilltalades utvaro”. Denna rättighet avstods emellertid innan åtalsakten mottogs av rätten och därmed före den tidpunkt vid vilken rätten till närvaro vid rättegången uppkommer, vilket väcker berättigat tvivel i fråga om huruvida de rättsliga konsekvenser uppstår som denna rättighet syftar till.